

Türk Müziği Eserlerinin Deşifre Edilmesinde Kullanılan Stratejiler

Doç. Dr. Burcu AVCI-AKBEL*

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türk Müsikisi Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği Bölümü,
Ankara / Türkiye, bavci@ybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3128-9295

Öz

Bu araştırma ile öğrencilerin Türk Müziği eserlerini deşifre ederlerken kullandıkları stratejilerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Tarama modeline göre tasarlanan bu araştırmanın çalışma grubunu, ölçüt örnekleme ile seçilen 100 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Türk Müziği Eserlerinin Deşifre Edilmesinde Kullanılan Stratejiler Ölçeği’ kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde SPSS 15 istatistik programı, nitel verilerin analizinde ATLAS.ti 8 programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların makamı belirlemeye yönelik dikkat stratejilerini diğer stratejilere oranla daha fazla kullandıkları, Türk Müziği eserlerinin daha doğru ve müzikal şekilde seslendirilebilmesine ve daha iyi bir duyumun elde edilebilmesine yönelik stratejileri ise daha az kullandıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların Türk Müziği eserlerini deşifre etmeden önce ya da deşifre ederken ölçekte belirtilen ifadelerin yanı sıra dinleme, o makamdaki eserleri düşünme ve seslendirme, taksim yapma, makamın karakteristik özelliklerini tespit etme, yavaş icra etme, birim zaman vurarak deşifre yapma, a hecesiyle okuma, göz deşifresi yapma, eserde kullanılan dörtlü-beşlileri tespit etme, rumuz hesaplaması yapma ve eserin bes-telendiği dönemi araştırma stratejilerini de kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik deşifresi; Strateji; Deşifre etme stratejileri; Türk Müsikisi; Türk Müziği nazariyatı.

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 (312) 906 19 85

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 25.12.2019, Kabul: 12.08.2020, Erken Görünüm: 03.05.2021, Basım: Aralık, 2021

The Strategies Used in Sight-Reading Turkish Music Pieces

Abstract

The purpose of the study is to reveal the strategies used by students before and during deciphering of Turkish Music pieces. The study is designed according to the screening model, and the study group consists of 100 undergraduate students selected by criterion sampling method. ‘The Scale on the Strategies Used in Deciphering of Turkish Music Pieces’ prepared by the researcher and a structured written interview form was used as a data collection tool. SPSS 15 software was used for the analysis of quantitative data, and ATLAS.ti8 software for the analysis of qualitative data. The study revealed that the participants used attention strategies much more in comparison with other strategies, and made less use of the strategies aimed at performing Turkish Music pieces more accurately and musically, and achieving a better sound. It was found out that the participants used, in addition to the statements indicated in the scale, the following strategies: listening, thinking and practicing pieces in the same maqam, practicing taksims, identifying characteristic features of the maqam, practicing slowly, deciphering by counting individual units of time, singing by the vocable a, deciphering by sight-reading, counting by interval and researching the time period in which the piece was composed.

Keywords: Sight-reading; Strategy; Sight-reading strategies; Turkish Music; Turkish Music theory.

Extended Summary

Purpose

Musical sight-reading can be defined as the first reading of a music score without prior practice. Sight-reading is an essential skill required for all musicians in any field of music and music education. The purpose of the study is to reveal the strategies used by students before and during sight-reading of Turkish Music pieces. In line with this purpose, the study seeks to answer the question of whether the sight-reading strategies used by the students vary significantly by gender, grade level and age statistically.

Method

The study is designed according to the screening model, and the study group consists of 100 undergraduate students selected by criterion sampling method. ‘The Scale on the Strategies Used in Sight-Reading of Turkish Music Pieces’ prepared by the researcher and a structured written interview form

consisting of two open-ended questions was used as a data collection tool. The scale was designed as a 7-point likert scale. SPSS 15 software was used for the analysis of quantitative data, and ATLAS.ti8 software for the analysis of qualitative data. In this study, it was investigated whether there are statistically significant difference undergraduate music students between the level of their use of the strategies to sight-read Turkish Music pieces, and age and grade level. For this purpose, *t* Test, ANOVA Test and Kruskal Wallis H Test were used.

Results

The response options most commonly chosen by the participants for the questions in the scale were ‘sometimes’, ‘frequently’ and ‘often’. This indicates that the strategies are intensely used by the group of participants to sight-read Turkish Music pieces. A significant difference was found in favor of female students for the factor titled ‘strategies based on rhythms and usuls’. No statistically significant difference was found among undergraduate music students between the level of their use of the strategies to sight-read Turkish Music pieces and age and grade level.

Discussion

The study performed by Çınardal and Çilden (2019) revealed that students use musical score-reading strategies at a high level, which is supportive of the findings of this study. With regard to the variable of gender, there are a large number of studies in the literature which revealed that especially attention strategies are more commonly used by female students as compared to male students (Aydiner-Uygun ve Kılınçer, 2017; Uygun, 2017; Yokuş, 2010). As confirmed by a literature review, most of the studies performed on the subject reveal that the participants’ use of strategies do not significantly differ by grade level (Çınardal ve Çilden, 2019; Uygun, 2017). The data both related to gender and grade level are supportive of the findings obtained in this study. No significant difference could be found between the use of strategies and the variable of age under this study. There are studies that support this result (Çınardal ve Çilden, 2019; Uygun, 2017).

Conclusion

The study revealed that the participants used ‘attention strategies to determine maqam’ much more in comparison with other strategies and made less use of the strategies aimed at performing Turkish Music pieces more accurately and musically and achieving a better sound. It was found out that the

participants used, in addition to the statements indicated in the scale, the following strategies: ‘listening’, ‘thinking and practicing pieces in the same maqam’, ‘practicing taksims’, ‘identifying characteristic features of the maqam’, ‘practicing slowly’, ‘sight-reading by counting individual units of time’, ‘singing by the vocable a’, ‘sight-reading without sound’, ‘counting by interval’ and ‘researching the time period in which the piece was composed’. In addition, it was revealed that the participants used the techniques of building connection between the content and the previously learned knowledge, association, comparison, analysis and visualization to sight-read Turkish Music pieces.

Giriş

Müzikte deşifre, ilk kez karşılaşılan bir müzik notasının ön hazırlık yapılmadan ilk okuması olarak tanımlanabilir. Müzik deşifresi, müziğin ve müzik eğitiminin her alanında ve her merhalesinde tüm müzisyenler için gerekli bir beceridir. Müzikle ilgilenen ve müzik eğitimi alan bireylerin müzik diline hâkim olabilmeleri için aldıkları ilk eğitim, nota okuma eğitimidir. Notaları ilk defada kusursuz ya da kusursuza yakın okuma hususundaki yeterliliğin, müzik diline hâkim olma ve bu dili iyi konuşma üzerindeki etkisi büyüktür.

Deşifre yapma becerisi notaları adlandırma, notaların adları ile temsil ettikleri sesler arasında bağlantı kurup eşleştirebilme, notaların değerleri ve tartımları ile temsil ettikleri sesler arasında bağlantı kurabilme, algılama hızı, vb. pek çok davranışın etkileşimini içerir. Deşifre okumada başarılı olma, nota ile ilk karşılaşıldığında belirtilen tüm eylemlerin doğru şekilde gerçekleştirilmesini gerektirir. Türk Müziği notalarının deşifre edilmesi ise belirtilen becerilerin yanı sıra Türk Müziği makamları ve usulleri hakkında detaylı bilgi sahibi olunmasını, meşk usulü ile çalışılmış olunmasını, hangi perdelerin hangi durumda ne şekilde seslendirilmesi gerektiğinin iyi bilinmesini de gerektirir. Bu noktada deşifre yapma becerisini etkileyen bu etmenlerin tümünün kısa sürede ve doğru şekilde gerçekleştirilebilmesi için uygun stratejilerin kullanılmasının gerekliliği devreye girer. Fakat “*Her bir stratejinin içindeki tekniklerin etkililiği, bireylere göre farklılaşmaktadır.*” (Bower ve Hilgard, 1981). Bu konuda Paris ve Winograd (1999, s.6), ‘bir stratejiye sahip olmak’tan çok, stratejik olmak gerektiği üzerinde durmuşlardır. Bu sebeple bireyler deşifre becerilerini geliştirebilmek için kendi özelliklerine, çalışma şartlarına, problem yaşadıkları konulara ve içinde buldukları duruma uygun stratejiler belirlemeli ya da tercih etmelidirler. Paris, Lipson ve Wixson’a (1983) göre

stratejilerin deklaratif bilgi (stratejinin ne olduğu), prosedürel bilgi (stratejinin nasıl işlediği) ve koşullu bilgi (stratejinin ne zaman ve neden uygulanması gerektiği) olmak üzere üç tanısallık yönü vardır. Stratejilerin bu özelliklerinin öğrenciler tarafından bilinmesi, müzik deşifresi konusunda doğru stratejilerin uygulanmasına zemin hazırlar.

İlgili alanyazın tarandığında, müzik deşifresi için deşifre okuma (sight-reading), deşifre şarkı söyleme (sight-singing) ve deşifre çalma (sight-playing) terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada müzik deşifresi için ‘deşifre okuma’ ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca alanyazındaki bazı kaynaklarda müzik deşifresi çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Örneğin Fenmen (1991, s.31), incelenen eserin yavaşça ve her notasının irdelenerek okunduğu birinci tür ile eserin temposuna yakın hızda ve eserin karakterine dikkat edilerek okunduğu ikinci tür olmak üzere iki tür deşifre olduğundan söz etmiştir. Küçük (1994, s.187-188) ise deşifreyi çalışma deşifresi ve çalma deşifresi olmak üzere iki kısımda incelemiştir. Çalışma deşifresi “*repertuvara almak veya seviyeyi zorlayarak ilerlemek*” olarak tanımlanırken; çalma deşifresi ise “*seviyenin altında bir parçanın normale yakın bir tempoda olabildiğince az hata ile çalınması*” olarak tanımlanmıştır. “*Karmaşık bir süreç olan deşifre, deşifre türüne, enstrümanın fiziksel yapısına, aynı zamanda çalma tekniklerine bağlı olarak çeşitli farklılıklar gösterse de temelde bir bütünlük içerisinde işlemektedir.*” (Öztutgan ve Akbulut, 2019, s.68). Bu çalışmada da deşifre süreci bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Deşifre okuma becerisinin öğrenilecek/öğretilecek bir süreç olup olmadığına yönelik tartışmalar mevcuttur. Örneğin Sloboda (1978), deşifre etme becerisinin gerçekten öğrenilebilecek birkaç bilişsel süreçten oluştuğunu belirtirken Kopiez ve Lee (2008) ise bu kabiliyeti öğretilebilir ve öğretilemez unsurların bileşimi olarak görmektedir.

Alanyazındaki deşifre okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Mishra (2014), yaptığı araştırma ile deşifre etme yeteneğinin, kişinin müzikalitesine göre geliştirilebilecek bir beceri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Deşifre becerisinin geliştirilmesi konusunda Wristen (2005, s.54-55), deşifre yapma konusunda başarılı olanların kullandıkları bilişsel süreçler üzerinde durmanın önemini vurgulamıştır. Deşifre okumasını geliştirmenin bir yolu olarak ritmik unsurlara odaklanan ya da ritmik unsurların önemini vurgulayan çalışmalar da mevcuttur (Beeler, 1995; Gudmundsdottir, 2010; Watkins ve Hughes, 1986; Zhukov, 2014b). Bunun yanı sıra

vokal olarak deşifre yapma yeteneğini piyano egzersizlerinin artırdığına yönelik çalışmalar da mevcuttur (Demorest, 1998; Demorest ve May, 1995; Henry, 2001; Henry, 2011; Henry ve Demorest, 1994; Killian ve Henry, 2005). Ayrıca piyano eğitiminde deşifre okumasını geliştirmeye yönelik olarak da çok sayıda çalışma yapılmıştır (Hagen, Cremaschi ve Himonides, 2013; Küpana, 2012; Lehmann ve Ericsson, 1996; Özen ve Eğilmez, 2017; Özer ve Yiğit, 2010; Tsangari, 2010; Tufan, 2000; Zhukov, 2014a, 2014b).

Deşifre okuma becerisinin enstrümanlar özelinde çalışıldığı çok sayıda araştırma yapılmıştır. Alanyazında yaylı çalgılarda deşifre yapma yeteneğinin ölçüldüğü çalışmalar mevcuttur (Alexander ve Henry, 2012; Dalkıran, 2011; Uzunonat, 2016; Wolfs, Boshuizen ve van Strien, 2018). Bunun yanı sıra deşifre çalışmalarını gitar (Can, 2019; Faraj, 2018; Öztutgan, 2018; Uyan, 2012), piyano (Hagen, Cremaschi ve Himonides, 2013; Kurtuldu, 2014; Kurtuldu, 2015; Küpana, 2012; Lehmann ve Ericsson, 1996; Özen ve Eğilmez, 2017; Özer ve Yiğit, 2010; Tsangari, 2010; Tufan, 2000; Zhukov, 2014a, 2014b), flüt (Dib ve Sturmey, 2011), perküsyon (Fidyk, 2009; Galyen, 2005), gibi farklı enstrümanlar özelinde çeşitli şekillerde inceleyen çalışmalar da yapılmıştır.

Deşifre şarkı söyleme ile ilgili olarak koro ve ses eğitimine yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Nart, 2010 yılında yaptığı çalışma ile deşifre şarkı söylemenin koro eğitimine katkılarını incelemiş, 2013 yılında ise deşifre şarkı söyleme eğitimine yönelik öğretim metodu geliştirmiştir. Aycan (2017), deşifre şarkı söylemede Kodaly yönteminden yararlanılabileceğini savunmuştur.

Müzikal deşifrenin boyutlarını ve deşifreyi etkileyen faktörleri genel olarak inceleyen çalışmalar olduğu gibi (Öztutgan ve Akbulut, 2019), deşifre yapma becerisine çeşitli unsurların etkisini araştıran çalışmalar da yapılmıştır. Örneğin Henry (2013), müzikte kullanılan anahtarların deşifre okuma becerisine etkisini araştırmış, müzik anahtarlarının deşifre okuma becerisi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Petty ve Henry (2014) ise başlangıç düzeyindeki koro öğrencilerinin deşifre yapma becerilerine teknolojinin etkisini araştırmış, teknolojiyle eğitim alanlarla almayanlar arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Şaktanlı ve Çiftçiabaşı (2017) ise hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde deşifre becerisine etkilerini incelemiştir.

Ergin ve Durak (2016a), çalgıda deşifre yapmaya yönelik tutumu belirlemek amacıyla bir tutum ölçeği geliştirmişlerdir. Ergin ve Durak (2016b), geliştirdikleri Deşifre Çalma Tutum Ölçeği ve Deşifre Performans Rubriği ile bilişüstü öz düzenlemenin deşifre çalma becerisine ve deşifre çalma tutumuna etkilerini incelemişlerdir. Bu araştırmada katılımcılara uygulanan bilişüstü öz düzenleme basamaklarının, katılımcıların deşifre çalma becerilerini ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında deşifre yapma becerisini deşifre yapma stratejisi boyutunda inceleyen çalışmaların çok az sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin Çınardal ve Çilden'in (2019) yaptığı çalışmada keman öğrenimi gören öğrencilerin müzik yazısını etkili okuma stratejilerini kullanma düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin müzik yazısını etkili okuma stratejilerini yüksek düzeyde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında Türk Müziği alanında deşifre yapma konusunda çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu araştırmalardan biri Çoçuoğlu tarafından 2019 yılında yapılmış, bu çalışmada Türk Müziğinde sözlü eserlerin deşifre edilmesi çeviribilim ışığında deneysel yöntemle incelenmiştir. Deşifre edilen icralarda, icracıların nota ve nota değerlerinde çok fazla kaydırma yaptığı ve notada belirtilen nüansları yerine getiremediği ortaya çıkmıştır. Açar (2019) ise araştırmasında uzun sap bağlama eğitiminde kullanılan parmak numarası ve pozisyon notasyonunun öğrencilerin deşifre başarılarına etkisini ölçmek amacıyla deneysel yöntem kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda parmak numarası ve pozisyon notasyonlarının, deşifreyi birçok açıdan olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

“Müzik öğrencilerinin müziği, kitap okudukları ustalıklı okumaya ihtiyaçları vardır... Etkili müzik performansı büyük oranda müziği okumada yeterli olmaya bağlıdır.” (Price, Blanton ve Parrish, 1998). Müzikte deşifre etme yeteneğinin yordayıcılarını inceleyen Hayward ve Eastlund Gromko (2009) ise işitsel ve teknik yeterliğin deşifre etmek için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Fakat müziği okumada yeterliliğin sağlanması için işitsel ve teknik yeterlilik yetmez. Bunun yanı sıra sistematik olunması, doğru yöntemlerin ve stratejilerin kullanılması gerekmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin deşifre yapmadan hemen önce ve deşifre yapma sırasında izledikleri yolların ve kullandıkları stratejilerin ortaya çıkarılması ve bu konuda bir durum tespiti yapılması gerekliliği hissedilmiştir. Bu araştırma Türk Müziği özelinde yapılmış olması ve öğrencilerin deşifre yaparken kullandıkları stratejileri

araştırması açılardan yapılan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırma ile öğrencilerin Türk Müziği eserlerini deşifre etmeden önce ve deşifre ederken kullandıkları stratejilerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Katılımcıların Türk Müziği eserlerini deşifre etmeden önce ve deşifre ederken kullandıkları stratejiler nelerdir?
2. Katılımcıların bir Türk Müziği eserini deşifre ederken izledikleri yolların sıralaması nasıldır?
3. Katılımcıların deşifre yaparken kullandıkları stratejiler ‘cinsiyet’ değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık göstermekte midir?
4. Katılımcıların deşifre yaparken kullandıkları stratejiler ‘sınıf’ değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık göstermekte midir?
5. Katılımcıların deşifre yaparken kullandıkları stratejiler ‘yaş’ değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modeline göre tasarlanmıştır. “*Tarama araştırmaları, geniş kitlelerin görüşlerini, özelliklerini betimlemeyi hedefleyen araştırmalardır.*” (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.178). Bu amaçla bu çalışmada, araştırmanın veri toplama araçları yardımıyla katılımcıların deşifre okumada hangi stratejileri kullandıkları belirlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Ankara’da Türk Müziği alanında eğitim veren devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin tümü oluşturmaktadır. Uygun (convenience) örneklem yönteminin benimsendiği araştırmanın örneklemi ise 2019-2020 akademik öğretim yılında Türk Müziği alanında iştirme-teorisi ya da solfej-dikte ve nazariyat derslerini en az bir yıl süre ile almış olan 100 lisans öğrencisi oluşturmaktadır.

Bu araştırmaya katılan katılımcıların %59'u erkek, %41'i kızdır. Katılımcıların %53.6'sı 21-24 yaş aralığındadır. Katılımcıların %23'ü lisans 2, %37'si lisans 3, %40'ı lisans 4. sınıfta okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %34'ü ses eğitimi, geri kalan kısım çalgı üzerine ağırlıklı eğitim almaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin %64.2'sinin ağırlıklı genel not ortalamasının 4 üzerinden 3-4 aralığında olması, katılımcıların başarı oranlarının genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcılara lisans eğitimine başlamadan önceki önbilgi düzeyleri sorulmuş; katılımcılar bu soruyu %51.6'sı "yok", %30.8'i "çok az", %11'i "orta derecede", %6'sı "var" olarak yanıtlamışlardır. Bu durumda katılımcıların büyük çoğunluğu lisans eğitimi ile birlikte müzik eğitimi almaya başlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan 'Türk Müziği Eserlerinin Deşifre Edilmesinde Kullanılan Stratejiler Ölçeği' ve açık uçlu iki sorudan oluşan yapılandırılmış yazılı görüşme formu ile elde edilmiştir. Katılımcılara önce ölçek uygulanmış, ölçeğin tamamlanmasından sonra Türk Müziği eserlerini deşifre ederken ölçekte belirtilenlerin dışında neler yaptıkları ve sırasıyla hangi yolları izlediklerinin sorulduğu form dağıtılmıştır.

Toplam on dokuz maddeden oluşan ölçek 7'li likert tipi derecelendirilmiştir. Katılımcılardan ölçek maddelerini bir ile yedi arasında puanlamaları istenmiştir. Ölçekteki maddeler 1: "asla", 2: "nadiren", 3: "ara sıra", 4: "bazen", 5: "sık sık", 6: "çoğunlukla", 7: "her zaman" olarak belirtilmiştir. Ölçeğin ilk kısmını oluşturan "kişisel bilgi formu" ise katılımcıların cinsiyet, yaş sınıf, ana çalgı, ağırlıklı genel not ortalaması ve lisans öncesi önbilgi düzeyi gibi bilgilerine ulaşılabilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek uygulanmadan önce ölçeğin uygulanacağı öğretim kurumlarından gerekli izinler yazılı olarak alınmıştır. Ölçek katılımcılara yüz yüze ya da posta ile uygulanmıştır.

Veri Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin çalışma grubuna uygulanması sonucunda elde edilen veriler SPSS 15 istatistik programı ile analize tâbi tutulmuştur. Verilerin analizinde SPSS 15 istatistik programı kullanılmıştır.

Verilerin analizine geçilmeden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu araştırmada kullanılan ölçeğe verilen cevapların normal dağılıma uygun olup olmadığını ölçmek için hem Kolmogorov-

Smirnov Testi yapılmış, hem de skewness ve kurtosis değerlerine bakılmıştır. Kolmogorov-Smirnov Testine göre F1’de ($p=0.20$) ve F3’te ($p=0.16$) normalliğin sağlandığı, fakat F2’de ($p=0.00$) normal dağılım olmadığı görülmektedir. “Ancak Field, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinin tutucu olmasından dolayı normalliğin belirlenmesinde çarpıklık ve basıklık katsayıları için hesaplanacak z puanlarının incelenmesinin daha güvenilir sonuçlar vereceğini belirtmektedir.” (Field (2013)’dan akt; Eğmir ve Ocak, 2017). Benzer şekilde birçok kaynakta çarpıklık ve basıklık katsayısının +2 ile -2 arasında olması durumunda puanların normal dağılım gösterdiği belirtilmiştir (George ve Mallery, 2003; Pallant, 2001). Tablo 1’de çarpıklık ve basıklık değerleri belirtilmiştir.

Tablo 1. Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

		İstatistik	Std. Hata
F1	Çarpıklık	-.171	.241
	Basıklık	-.605	.478
F2	Çarpıklık	-1.011	.241
	Basıklık	-.213	.478
F3	Çarpıklık	-.423	.241
	Basıklık	-.404	.478

Tablo 1’de ölçeğin tüm alt boyutlarından elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında, sonuçların normal dağıldığı görülmektedir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle bu çalışmada parametrik testler kullanılmıştır.

Verilerin normal dağıldığının belirlenmesinden sonraki merhalede açımlayıcı faktör analizi yapılarak ölçekteki maddelerin tekabül ettiği faktörler belirlenmiş ve isimlendirilmiştir. Faktör analizi yapıldıktan sonra Cronbach alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Sonrasında ise çalışmada cinsiyet, sınıf ve yaş değişkenlerine göre ölçekteki üç faktörlü yapıda farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bunlardan öncelikle cinsiyete ilişkin olarak *t* Testi, sınıf değişkenine ilişkin olarak ANOVA Testi, yaşa ilişkin olarak ise Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri, ölçekte yer almayan fakat katılımcıların kullandıkları stratejilere yönelik sorulardan oluşmaktadır. Verilen yanıtların ölçek maddelerinde yer alıp almadığı tekrar kontrol edilmiş, ölçekte yer almayan ifadeler temalaştırılmıştır. Bu sorulara verilen yanıtlar, ATLAS.ti 8 programı ile içerik analizine tâbi tutulmuştur.

Geçerlik-Güvenirlik

Bu araştırmada kullanılan ölçek, makamı bilinmeyen Türk Müziği eserlerinin deşifre edilmesinden önce ve deşifre okuma sırasında öğrenciler tarafından kullanılan stratejileri ölçmektedir. Bu stratejilerin ölçülmesi amacıyla araştırmacı tarafından ilk olarak otuz maddelik bir taslak form hazırlanmıştır. Bu sorular devlet üniversitelerinde öğretim veren uzman kişilere gönderilmiş ve onaylarına sunulmuştur. Bu uzman kişiler, Türk Müziği usulleri alanında bir kişi, Türk Müziği nazariyatı alanında bir kişi, eğitim bilimleri alanında iki kişi ve edebiyat alanında bir kişi olmak üzere beş kişiden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler, uzman kişilerin önerileri doğrultusunda düzeltilmiş ve on dokuz maddeye düşürülerek son hâlini almıştır.

Preston ve Colmon (2000, s.12), yedi-on seçenekten oluşan ölçeklerin en yüksek geçerlik, güvenilirlik ve kullanıcı tercihi değerine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Buradan yola çıkılarak bu araştırmada 7'li likert ölçek kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacının nicel verileri nitel veriler ile desteklenerek yöntem çeşitliliği yapılmıştır.

Çalışma grubunun analize uygunluğunun ve elde edilen verilerin faktörlenebilirlik düzeyinin belirlenebilmesi için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett's testleri yapılmıştır. Ölçek için KMO değeri 0.804 olarak bulunmuştur. KMO değeri 0.5 ile 1 arasında olduğundan ve Bartlett faktörlenebilirlik düzeyi $p < .001$ olduğundan ölçek faktör analizi yapılmaya uygun bulunmuştur (Akgül ve Çevik, 2003). Büyüköztürk (2002, s.477), faktörlerin birbirleriyle ilişkili olması durumunda rotasyon tekniklerinden eğik döndürmenin uygulanmasını önermektedir. Bu araştırmada, kullanılan ölçeğin faktörleri birbirleriyle ilişkili olduğu için eğik döndürme tekniklerinden biri olan Direct Oblimin rotasyon tekniği kullanılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi ölçümünde, faktör yükleri düşük çıkan 5, 6, 9 ve 19. maddeler ölçekten çıkarılmış, kalan maddeler tekrar numaralandırılmıştır. Geriye kalan 15 maddenin öz değerinin 1'den büyük 3 faktör altında toplandığı ortaya çıkmıştır. Bu faktörler, içerdikleri soruların içeriklerine göre isimlendirilmiştir. Elde edilen bu üç faktörün toplam varyans değeri %63.405 düzeyindedir. Açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen veriler Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Faktörlere Dağılımı ve Faktör Yükleri

Faktör İsmi	No	MADDELER	Faktör Yükü	Özdeğer	Varyans (%)
Deşifre Yapmaya ve Makam Geçkilerini Belirlemeye Yönelik Stratejiler (F1)	8	İcraya başlamadan kısa bir süre önce kafamda makamın dizisini ya da dizilerini düşünürüm	.58		
	9	İcraya başlamadan kısa bir süre önce o eserin bestelendiği makamda seyir ya da taksim yaparım	.79		
	10	Enstrüman ile icraya başlamadan kısa bir süre önce eseri icra ederken kullanacağım pozisyonları/ parmak numaralarını ya da seslendirme tekniklerini kafamda tasarlarım	.47		
	11	İcraya başlamadan önce eserin hangi perde üzerinden icra edilmesinin daha iyi bir duyum yaratacağını düşünürüm	.68	6.44	42.95
	12	İcraya başlamadan kısa bir süre önce –eğer eserde nüans işaretleri (gürlük terimleri) belirtilmemişse- eserin seslendirilmesinde hangi nüans işaretlerinin ne şekilde kullanılabileceğini düşünürüm	.69		
	13	İcra sırasında hangi makam geçkilerinin yapıldığını tespit etmeye çalışırım	.91		
	14	İcra sırasında makam geçkilerinin hangi yollar izlenerek, ne şekilde yapıldığını çözümlemeye çalışırım	.77		
Makamı Belirlemeye Yönelik Dikkat Stratejileri (F2)	1	Bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın donanımına bakarım	.92		
	2	Bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın içindeki donanım değişikliklerine/ donanım haricinde kullanılan arızalı seslere bakarım	.97	1.80	12.03
	3	Bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın hangi perde civarından başladığına bakarım	.76		
	4	Bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın hangi perdede bittiğine bakarım	.65		
Tartımlara Usullere Dayalı Stratejiler (F3)	5	Bir Türk Müziği eserinin notası ile karşılaştığımda deşifreye hazırlık amacıyla eserin usulünü boş vururum	.77		
	6	Bir Türk Müziği eserinin notası ile karşılaştığımda eserin bonasını yaparım	.59	1.26	8.421
	7	Eserleri usul vurarak deşifre ederim	.67		
	15	İcra sırasında usulü elimle, ayağımla ya da içimden vururum	.70		

Toplam varyans: %63.405

KMO=0.804; Barlett Testi Chi-Square=842.369; Anlamlılık (p)<0.001

Tablo 2’de görüldüğü gibi F1 yedi maddeden oluşmaktadır ve ‘deşifre yapmaya ve makam geçkilerini belirlemeye yönelik stratejiler’ olarak isimlendirilmiştir. F2 dört maddeden oluşmaktadır ve ‘makamı belirlemeye yönelik dikkat stratejileri’ ve olarak isimlendirilmiştir. F3 ise dört maddeden oluşmakta olup ‘tartımlara ve usullere dayalı stratejiler’ olarak isimlendirilmiştir.

Bu araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin güvenilirlik katsayısının hesaplanabilmesi için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.922 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların Türk Müziği eserlerini deşifre etmeden önce ve deşifre ederken kullandıkları stratejilerin neler olduğu, hangi stratejileri daha çok ve hangi stratejileri daha az kullandıkları bulgularına yer verilmiştir. Birinci alt probleme ilişkin bulgular, anket verilerinin ve katılımcılara açık uçlu olarak yöneltilen birinci sorunun analiz edilmesiyle elde edilmiştir.

Araştırmanın birinci alt probleminin belirlenmesine yönelik olarak ilk merhalede maddelere verilen puanların ortalamaları incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada kullanılan ölçeğin maddelerinin bazen, sık sık ve çoğunlukla aralığında cevaplandığı tespit edilmiştir. Bu durum, Türk Müziği eserlerinin deşifre edilmesinde strateji kullanımının katılımcı grubunda yüksek düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir. En yüksek ortalama, “bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın donanımına bakarım” ifadesini içeren 1. maddeye aittir ($\bar{x}=5.99$). Bunu “bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın içindeki donanım değişikliklerine/donanım haricinde kullanılan arızalı seslere bakarım” ifadesini içeren 2. madde ($\bar{x}=5.89$) ve “bir Türk Müziği notası ile karşılaştığımda o notanın hangi perdede bittiğine bakarım” ifadesini içeren 4. madde ($\bar{x}=5.88$) izlemektedir. Buradan hareketle katılımcıların ‘makamı belirlemeye yönelik dikkat stratejileri’ni diğerlerine oranla daha etkili kullandıkları söylenebilir.

Elde edilen bulgular, en düşük ortalamaya sahip olan maddenin “icraya başlamadan kısa bir süre önce o eserin bestelendiği makamda seyir ya da taksim yaparım” ifadesini içeren 9. madde olduğunu göstermiştir ($\bar{x}=3.85$). Bunu “icraya başlamadan kısa bir süre önce eserin seslendirilmesinde hangi nüans işaretlerinin ne şekilde kullanılabileceğini düşünürüm” ifadesini içeren 12. madde ($\bar{x}=4.10$) ve “icraya başlamadan önce eserin hangi perde üzerinden icra edilmesinin daha iyi bir duyum yaratacağını düşünürüm” ifadesiyle 11. madde ($\bar{x}=4.21$) izlemektedir. Bu ifadeler, Türk Müziği eserlerinin daha doğru, daha müzikal şekilde seslendirilebilmesine yönelik stratejilerdir.

Araştırmanın nitel kısmında ise katılımcılara ilk olarak ölçekte belirtilenlerin dışında bir Türk Müziği eserini deşifre ederken ne yaptıkları sorulmuştur. Dinleme, katılımcıların büyük çoğunluğunun kullandığını belirttiği bir stratejidir ve en çok değinilen temadır. Eseri dinleyerek nota üzerinde takip ettiğini, eski kayıtları dinlediğini ve kayıtlardaki icraları birbiriyle karşılaştırdığını belirten, eserleri doğru icracılardan defalarca dinlediğini belirten çok sayıda katılımcı olmuştur. Bazı katılımcılar ise aynı icrayı farklı icracılardan defalarca dinlediklerini ve kıyaslamalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Belirtilen ifadeler, katılımcıların dinleme eylemini makamı tespit etmeye çalışma, icraları karşılaştırma gibi analiz boyutunda gerçekleştirdiklerini göstermektedir.

Dinleme temasından sonra en çok kullanıldığı belirtilen stratejinin, o makamdaki eserleri düşünme ve seslendirme olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu ‘taksim yapma’ teması izlemektedir. Bu temaya ilişkin olarak katılımcılar, eserin deşifresine başlamadan önce makamı tespit ederek o makamda kısaca seyir ya da taksim yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu yolla makamın seslerini kendilerine hatırlattıklarını ve eseri daha kolay deşifre edebildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, katılımcıların deşifre yapmak istedikleri nota ile önceki bilgileri arasında bağlantı kurmaya çalıştıklarının göstergesidir. Konuyla ilgili olarak katılımcılardan biri “o eserin makamı ile ilgili hayali de olsa seyir yaparım” ifadesini kullanmıştır. Bu ifade ile ses çıkarmadan, düşünerek seyir yaptığını ifade etmeye çalışmıştır. Burada kişi, hayalinde canlandırma tekniğini kullanarak makamın seslerine kendini hazırlamaya çalışmaktadır.

Bazı katılımcılar, deşifre yapma stratejisi olarak makamın karakteristik özelliklerini tespit etme yolunu izlediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların, makamların kendilerine has olan ve onları karakteristik olarak yansıtan özellikleri vasıtasıyla ilgili makamı tespit ederek eseri makamın özelliklerine uygun olarak seslendirme çabaları, onların deşifre yapma sürecinde önceki bilgileri ile bağlantılar kurma ve ilişkilendirme tekniklerini kullanabildiklerini gösterir.

Belirtilenlerin dışında bazı katılımcılar yavaş icra etme, bazıları birim zaman vurarak deşifre yapma, bazıları ise -a hecesiyle okuma gibi yollara başvurduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca göz deşifresi, eserde kullanılan dörtlü-beşlileri tespit etme, rumuz hesaplaması yaparak makamı tespit etme ve eserin bestelendiği dönemi araştırma temaları ise katılımcıların çok küçük bir kısmının kullandığını belirttiği stratejilerdir. Göz deşifresi olarak ifade edilen tema, sessiz şekilde deşifre etmeyi anlatmaktadır. Dörtlü-beşlilerin ve rumuz

hesaplamalarının yapılması ise ilgili eserin makamının tespit edilebilmesine hizmet etmektedir. Böylelikle makamı tespit edilen deşifre edilecek eser, makamın özelliklerine uygun olarak seslendirilebilir. Eserin bestelendiği dönemin araştırılması ise icra tavrının doğru yansıtılmasını sağlamaya yönelik bir stratejidir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların bir Türk Müziği eserini deşifre ederken izledikleri yolları hangi sıra ile takip ettiklerine yer verilmiştir. Bu kısımdaki bulgular, katılımcılara açık uçlu olarak yöneltilen ikinci sorudan edinilen verilerin içerik analizine tabi tutulmasıyla elde edilmiştir.

Katılımcılara sorulan ikinci açık uçlu soru “Bir Türk Müziği eserini deşifre ederken izlediğiniz yolları sırasıyla anlatınız.” şeklindedir. Bu soruya 77 kişi cevap vermiştir. Bu soruyu cevaplayanların %40’ı deşifre sırasında eserde ilk olarak usule ve donanımına baktıklarını belirtmişlerdir. Bunu ilgili makamı tespit etme, dinleme, karar perdesinin ne olduğuna bakma, ses aralığına bakma yolları izlenmektedir. Katılımcıların %25’i ikinci sırada deşifre yaptıklarını belirtmiştir. Bunu usulün ne olduğuna bakma, donanımına bakma, karar sesine bakma, makamı tespit etme, ses aralığına bakma, içerideki arıza değişikliklerine bakma, seyir yapma, dinleme yolları izlenmektedir. Deşifreden sonraki süreçlere yönelik olarak ise “zor kısımları ayrıca çalışma”, “kısım kısım çalışma”, “tavır ve yoruma yönelik çalışma” yapıldığı belirtilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmada strateji kullanımının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla *t* Testi yapılmış ve test sonucunda elde edilen veriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Türk Müziği Eserlerini Deşifre Ederken Strateji Kullanımlarının Cinsiyete Göre Değişimi Tablosu

Faktörler	Cinsiyet	N	X	Sd	df	T	<i>p</i>
F1	Kız	41	4.48	1.34	98.00	1.27	.206
	Erkek	59	4.12	1.45	90.63	1.29	.199
F2	Kız	41	6.04	1.15	98.00	1.24	.217
	Erkek	59	5.70	1.45	96.18	1.29	.199
F3	Kız	41	5.53	1.12	98.00	4.68	.000
	Erkek	59	4.30	1.38	95.53	4.85	.000

Tablo 3'te görüldüğü gibi cinsiyet değişkeni, sadece F3'te strateji kullanımı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Ölçeğin tartımlara ve usullere dayalı stratejiler faktöründe kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Strateji kullanımının öğrencilerin buldukları lisans sınıfının düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda sınıf değişkeni ile strateji kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcıların strateji kullanma düzeylerinin yaşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bir kategorideki gözlem sayısı çok düşük olduğundan Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Testin sonuçlarına göre katılımcıların strateji kullanımlarının yaşlarına göre değişmediği ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Tartışma

Bu bölümde araştırmanın giriş kısmında belirtilen ve konu ile ilişkili olduğu düşünülen çalışmalardan elde edilen veriler ile bu çalışmada elde edilen veriler kıyaslanmış ve yorumlanmıştır. Örneğin Çınardal ve Çilden (2019)'in çalışmasında öğrencilerin müzik yazısını okuma stratejilerini yüksek düzeyde kullandıklarını tespit edilmesi, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Cinsiyet değişkenine ilişkin olarak alanyazında birçok çalışmada, özellikle dikkat stratejilerini kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha çok kullandıkları ortaya çıkmıştır (Aydiner-Uygun ve Kılınçer, 2017; Uygun, 2017; Yokuş, 2010). Cinsiyet değişkenine yönelik olarak elde edilmiş bu veriler, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Alanyazında konu ile ilgili olarak yapılan araştırmaların çoğunda katılımcıların strateji kullanımlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Çınardal ve Çilden, 2019; Uygun, 2017). Bu veriler, bu çalışmada elde edilen sonuçları desteklemektedir.

Bu çalışmada strateji kullanımı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alanyazında bu sonucu destekleyen araştırmalar mevcuttur (Çınardal ve Çilden, 2019; Uygun, 2017). Fakat Aydiner-Uygun ve Kılınçer (2017)'in çalışmalarında strateji kullanımı ile yaş arasında anlamlı

farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın sebebinin, belirtilen araştırmada deşifre yapma stratejilerinin değil; enstrümantal müziğin öğrenilmesi ve icra edilmesi sırasında kullanılan stratejilerin araştırılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Türk Müziği eserlerinin deşifre edilmesinde -özellikle makam perdelerinin doğru entonasyon ile usulüne uygun seslendirilmesi hususunda- yaşanan zorluklardan hareketle öğrencilerin deşifre yapma sırasında izledikleri yolların ve kullandıkları stratejilerin ortaya çıkarılması ve bu konuda bir durum tespitinin yapılması gerekliliği fark edilmiştir. Bu bölümde, bu araştırmanın yapılmasıyla elde edilen sonuçlar sunulacaktır.

Araştırmada kullanılan ölçek maddeleri katılımcılar tarafından ‘bazen’, ‘sık sık’ ve ‘çoğunlukla’ aralığında cevaplanmıştır. Bu durum, Türk Müziği eserlerinin deşifre edilmesinde strateji kullanımının katılımcı grubunda yüksek düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir. Katılımcıların makamı belirlemeye yönelik dikkat stratejilerini diğerlerine oranla daha etkili kullandıkları; buna karşın Türk Müziği eserlerinin daha doğru ve müzikal şekilde seslendirilebilmesine ve daha iyi bir duyumun elde edilebilmesine yönelik stratejileri diğerlerine oranla daha az kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların Türk Müziği eserlerini deşifre etmeden önce ya da deşifre ederken ölçekte belirtilen ifadelerin yanı sıra dinleme, o makamdaki eserleri düşünme ve seslendirme, taksim yapma, makamın karakteristik özelliklerini tespit etme, yavaş icra etme, birim zaman vurarak deşifre yapma, -a hecesiyle okuma, göz deşifresi yapma, rumuz hesaplaması yapma ve eserin bestelendiği dönemi araştırma stratejilerini de kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların Türk Müziği eserlerini deşifre ederken içerik ile önceki öğrendikleri arasında bağlantı kurma, ilişkilendirme, karşılaştırma, analiz etme ve hayalinde canlandırma tekniklerini kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Türk Müziği eserlerinin deşifre edilmesinde katılımcılar öncelikle ilgili eserin usulüne ve donanımına baktıklarını belirtmişlerdir. Sonrasında katılımcılar ilgili makamı tespit etme, dinleme, karar perdesinin ne olduğuna bakma, ses aralığına bakma, içerideki arıza değişikliklerine bakma, seyir yapma yollarını izlediklerini belirtmişlerdir.

“Türk Müziği Eserlerinin Deşifre Edilmesinde Kullanılan Stratejiler Ölçeği”nin ‘tartımlara ve usullere dayalı stratejiler’ faktöründe kız öğrenciler

lehine anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Yükseköğretim düzeyinde müzik öğrenimi gören lisans öğrencilerinin Türk Müziği eserlerini deşifre etme stratejilerini kullanma düzeyleri ile yaş ve sınıf değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmada kişilerin deşifre yapma sürecinde kullandıkları stratejiler incelenmiştir. Bu araştırma ile belirtilen stratejilerin konu ile ilgilenen kişilerde farkındalık yaratacağı düşünülmektedir. Kişiler bu stratejileri deneyerek, bu stratejilerden hangilerinin deşifre yapma süreçlerinde farklılık yarattığını ve hangilerinin kendileri için yararlı olduğunu bulabilirler. Her kişi farklıdır ve farklı yolları izleyerek başarıya ulaşır. Kişilerin öğrenme stillerinin farklılığı, birçok konuyu etkilediği gibi onların deşifre yapma süreçlerini de etkilemektedir. Kişilerin deşifre yapma sürecinde kullandıkları stratejiler ile öğrenme stillerinin karşılaştırılacağı araştırmalar yapılabilir.

Türk Müziği'ndeki eserlerin deşifre edilmesine ilişkin deneysel çalışmalar yapılabilir. Bu araştırmada belirtilen stratejilerin ne düzeyde kullanıldığını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabileceği gibi, bu araştırma ile kullanıldığı belirlenen stratejilerin ayrı ayrı etkililiğini sınavan deneysel çalışmalar da yapılabilir.

Kaynakça

- Açar, Y. (2019). *Bağlama eğitiminde kullanılan notasyonların öğrencilerin deşifre başarısına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri- SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset.
- Alexander, M. L. ve Henry, M. L. (2012). The development of a string sight-reading pitch skill hierarchy. *Journal of Research in Music Education*, 60(2), 201-216.
- Aycan, K. (2017). Kodály metodundan uyarlanan deşifre şarkı söyleme uygulamaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1683-1701.
- Aydiner-Uygun, M. ve Kılınçer, Ö. (2017). Examination of strategies fine arts high school students use during the practice and learning of instrumental music. *Journal of Education and Training Studies*, 5(4), 178-189.
- Beeler, C. J. (1995). *The effects of interval pre-study and a cue for rhythmic continuity on piano sight-reading achievement of group piano students*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Texas at Austin.
- Bower, G. H. ve Hilgard, E. R. (1981). *Theories of learning*. Engle-wood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016).

- Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. A. (2019). The effect of daily sight reading studies of the guitar students on sight reading and guitar performance. *Educational Research and Reviews*, 14(6), 228-239.
- Çınardal, F. C. ve Çilden, Ş. (2019). Keman öğreniminde müzik yazısını etkili okuma stratejilerinin kullanılma düzeyleri. M. B. Minaz, (Ed.), *Eğitim bilimleri alanında araştırma ve değerlendirmeler* içinde (47-62). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Çopçuoğlu, G. N. (2019). *Singing as a translational action: comparative analysis of sight-singing and rehearsed singing performances of Turkish makam music in light of translation studies*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Graduate School of Arts and Social Sciences.
- Dalkıran, E. (2011). Keman eğitiminde deşifre becerisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 54-63.
- Demorest, S. M. (1998). Improving sight-singing performance in the choral ensemble: the effect of individual testing. *Journal of Research in Music Education*, 46(2), 182-192.
- Demorest, S. M. ve May, W. V. (1995). Sight-singing instruction in the choral ensemble: factors related to individual performance. *Journal of Research in Music Education*, 43(2), 156-167.
- Dib, N. E. ve Sturmey, P. (2011). Effects of general-case training, instructions, rehearsal, and feedback on the reduction of sight-reading errors by competent musicians. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 44(3), 599-604.
- Eğmir, E. ve Ocak, G. (2017). Eleştirel düşünme öğretim programının öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi ve özdeğerlendirme düzeylerine etkisi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 5, 138-156.
- Ergin, E. ve Durak, Y. (2016a). Deşifre çalma tutum ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 232-242.
- Ergin, E. ve Durak, Y. (2016b). Bilişüstü özdüzenlemenin deşifre çalma becerisine ve deşifre çalma tutumuna etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 131-158.
- Faraj, B. K. (2018). *Klasik gitar eğitiminde zihinsel uygulamanın deşifreye etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fenmen, M. (1991). *Müzikçinin el kitabı*. Ankara: Müzik ansiklopedisi yayınları.
- Fidyk, S. (2009). Developing sight-reading skills on mallet percussion instruments. *Teaching Music*, 17(1), 49.
- Galyen, S. (2005). Sight-reading ability in wind and percussion students: A review of recent literature. *Update: Applications of Research in Music Education*, 24(1), 57-70.
- George, D. ve Mallery, P. (2003). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Gudmundsdottir, H. R. (2010). Advances in music-reading research. *Music Education Research*, 12(4), 331-338.
- Hagen, S. L., Cremaschi, A. ve Himonides, C. S. (2013). Effects of extended practice with computerized eye guides for sight-reading in collegiate-level class piano. *Journal of Music, Technology & Education*, 5(3), 229-239.

- Hayward, C. M. ve Eastlund-Gromko, J. (2009). Relationships among music sight-reading and technical proficiency, spatial visualization, and aural discrimination. *Journal of Research in Music Education*, 57(1), 26-36.
- Henry, M. L. (2001). Development of a vocal sight-reading inventory. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 150, 21-35.
- Henry, M. L. (2011). The effect of pitch and rhythm difficulty on vocal sight-reading performance. *Journal of Research in Music Education*, 59(1), 72-84.
- Henry, M. L. (2013). The effect of key on vocal sight-reading achievement. *Texas Music Education Research*, 3-8.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1102246.pdf>
- Henry, M. L. ve Demorest, S. M. (1994). Individual sight-singing achievement in successful choral ensembles. *UPDATE: Applications of Research in Music Education*, 13(1), 4-8.
- Kayış, A. (2009). Güvenilirlik Analizi. Ş. Kalaycı, (Ed.), SPSS Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde (s. 321-331). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Killian, J. N. ve Henry, M. L. (2005). A comparison of successful and unsuccessful strategies in individual sight-singing preparation and performance. *Journal of Research in Music Education*, 53(1), 51-65.
- Kopiez, R. ve Lee, J. I. (2008). Towards a general model of skills involved in sight reading music. *MusicEducation Research*, 10(1), 41-62.
- Kurtuldu, M. K. (2014). Piyano öğrencilerinin deşifre becerileri ile piyano dersi başarılarının karşılaştırılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183, 11-23.
- Kurtuldu, M. K. (2015). Piyano öğrencilerinin öğrenme stilleri ile deşifre çalma becerilerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 593-602.
- Küçük, A. (1994). Bir piyano eseri nasıl çalışılır. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, [Özel Sayı], 185-194.
- Küpana, M. N. (2012). Piyanoda deşifre öğretimi programının müzik öğretmeni adaylarının piyano dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 11(41), 183-194.
- Lehmann, A. C. ve Ericsson, K. A. (1996). Performance without preparation: Structure and acquisition of expert sight-reading and accompanying performance. *Psychomusicology: A Journal of Research in Music Cognition*, 15(1-2), 1-29.
- Mishra, J. (2014). Factors related to sight-reading accuracy: A meta-analysis. *Journal of Research in Music Education*, 61(4), 452-465.
- Nart, S. (2010). Deşifre şarkı söyleme ve koro eğitimine katkıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 134-142.
- Nart, S. (2013). Deşifre şarkı söyleme eğitime yönelik öğretim metodu önerisi. *Electronic Turkish Studies*, 8(3), 413-425.
- Özen, Ç. ve Eğilmez, O. (2017). The analysis and comparison of pre-service music teachers' attitudes towards the piano lesson and their sight-reading skills in terms of certain variables. *Journal of Education and Practice*, 8(29), 162-167.
- Özer, B. ve Yiğit, N. (2010). *Piyano öğretiminde deşifre becerisinin kazandırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztutgan, K. (2018). *Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda klasik gitar deşifresini*

- geliştirmeye yönelik bir metot önerisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztutgan, K. ve Akbulut, F. (2019). Müzikal deşifrenin boyutları ve etken faktörleri. *Art-e Sanat Dergisi*, 12(23), 65-87.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival guide: A step by step guide to data analysis using SPSS*. Australia: Allen & Unwin.
- Paris, S. G., Lipson, M. Y. ve Wixson, K. (1983). Becoming a strategic reader. *Contemporary Educational Psychology*, 8, 293-316.
- Paris, S. G. ve Winograd, P. (1999). *The role of self-regulated learning in contextual teaching: Principles and practices for teacher preparation*.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED479905.pdf>
- Petty, C. ve Henry, M. L. (2014). The effects of technology on the sight-reading achievement of beginning choir students. *Texas Music Education Research*, 23-28.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1102254.pdf>
- Preston, C. C. ve Colman A. M. (2000). Optimal number of response categories in rating scales: reliability, validity, discriminating power and respondent preferences. *Acta Psychologica*, 104(1), 1-15.
[https://doi.org/10.1016/S0001-6918\(99\)00050-5](https://doi.org/10.1016/S0001-6918(99)00050-5)
- Price, H. E., Blanton, F. ve Parrish, R. T. (1998). Effects of two instructional methods on high school band students' sight-reading proficiency, music performance, and attitude. *Update: Applications of Research in Music Education*, 17(1), 14-20.
- Sloboda, J. A. (1978). The psychology of music reading. *Psychology of Music*, 6, 3-20.
- Şakıtanlı, S. C. ve Çiftçiabaşı, M. C. (2017). Hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde ritmik okuma deşifre becerisine etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 29-48.
- Tsangari, V. (2010). *An interactive software program to develop pianists' sight-reading ability*. Yayınlanmamış doktora tezi, The University of Iowa.
- Tufan, S. (2000). Piyano eğitiminde deşifre çalışmaları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 101-104.
- Uyan, M. O. (2012). *Lisans düzeyindeki gitar öğrencilerinde ön dinlemenin deşifre performansına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Entitüsü.
- Uygun, Y. S. (2017). *Müzik öğretmenleri adaylarının ud dersindeki repertuarı çalışırken ve öğrenirken kullandıkları stratejilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Entitüsü.
- Uzunonat, E. N. (2016). *Temel orkestra repertuarı eserlerindeki viyolonsel partilerinden seçilmiş pasajların deşifre eğitimi açısından incelenmesi*. Sanatta yeterlik tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Entitüsü.
- Watkins, A. ve Hughes, M. A. (1986). The effect of an accompanying situation on the improvement of students' sight reading skills. *Psychology of Music*, 14(2), 97-110.
- Wolfs, Z. G., Boshuizen, H. P. ve Van Strien, J. L. (2018). The role of positional knowledge and tonal approaches in cellists' sight-reading. *Musicae Scientiae*,

24(1),1-18.

Doi:10.1177/1029864918762269

- Wristen, B. (2005). Cognition and motor execution in piano sight-reading: A review of literature. *Update: Applications of Research in Music Education*, 24(1), 44-56.
- Yokuş, H. (2010). Müzik öğretmeni adaylarının piyano repertuarının öğrenilmesine yönelik öğrenme stratejilerini kullanma düzeylerinin incelenmesi. *International Conference on New Horizons in Education, Proceedings Book* içinde (s. 619-625). Cyprus.
https://www.int-e.net/publication_folder/inte/inte2010.pdf
- Zhukov, K. (2014a). Exploring advanced piano students' approaches to sight-reading. *International Journal of Music Education*, 32(4), 487-498.
- Zhukov, K. (2014b). Evaluating new approaches to teaching of sight-reading skills to advanced pianists. *Music Education Research*, 16(1), 70-87.